

Φλέγοντα ερωτήματα, Μάργκαρετ Άτγουντ, Εκδόσεις Ψυχογιός

Κάθε βιβλίο με την υπογραφή της Μάργκαρετ Άτγουντ είναι ένα εκδοτικό γεγονός, όταν μάλιστα περιέχει εξήντα κείμενά της, γραμμένα από το 2004 έως το 2021, στα οποία καταθέτει τις απόψεις της για φλέγοντα ερωτήματα, όπως συμβαίνει στο τελευταίο έργο της που κυκλοφόρησε πρόσφατα σε μετάφραση Βάσιας Τζανακάρη, τότε το αποτέλεσμα είναι ένα έργο πολυδιάστατης αναγνωστικής απόλαυσης για κάθε αναγνώστη. Κι αυτό συμβαίνει ακριβώς επειδή ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει μέσω των κειμένων αυτών τη Μάργκαρετ Άτγουντ περισσότερο και να ανακαλύψει άλλοτε τις ανησυχίες της, άλλοτε το μοναδικό της χιούμορ αλλά σίγουρα πάντα τον ιδιαίτερα διεισδυτικό τρόπο με τον οποίο εισέρχεται σε θέματα εξαιρετικά ευαίσθητα, όπως η κλιματική αλλαγή, ο φεμινισμός, η λογοτεχνία, η δυστοπία αλλά και απλούστερα, όπως η ανάγκη της αφήγησης, προσωπικές της εμπειρίες, αναγνωστικές της αναφορές, διαβάσματα που την επηρέασαν και καθόρισαν τη σκέψη της.

Συνοπτικά θα λέγαμε ότι τα ανθολογημένα κείμενα χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: Ομιλίες που έχει εκφωνήσει για σύγχρονα κοινωνικά θέματα, κριτικές βιβλίων μεγάλων συγγραφέων, όπως για παράδειγμα η Σιμόν ντε Μποβουάρ, ο Στήβεν Κινγκ, η Άλις Μανρό και η Ντόρις Λέσινγκ και προσωπικές απόψεις για τη λογοτεχνία και τη συγγραφική τέχνη.

Στο εισαγωγικό σημείωμα αυτής της καλαίσθητης έκδοσης η ίδια δικαιολογεί τον τίτλο της συγκεκριμένης συλλογής λέγοντας χαρακτηριστικά: «Όλα άλλαξαν μετά το 2001, με τις τρομοκρατικές επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους και στο Πεντάγωνο. Πάλαι ποτέ εικασίες αμφισβητήθηκαν, πάλαι ποτέ ανέσεις εξαφανίστηκαν, πάλαι ποτέ αυταπόδεκτες αλήθειες έπαψαν να ισχύουν. Ο φόβος και η καχυποψία ήταν στην ημερήσια διάταξη. / Και εκεί ξεκινάνε τα Φλέγοντα ερωτήματα» Και συνεχίζει: «Γιατί ο συγκεκριμένος τίτλος; Πιθανόν επειδή τα ερωτήματα με τα οποία έχουμε βρεθεί αντιμέτωποι μέχρι στιγμής στον εικοστό πρώτο αιώνα είναι κάτι παραπάνω από επιτακτικά».

Για την Άτγουντ η οικολογική κρίση σε έναν πλανήτη που φλέγεται κυριολεκτικά και μεταφορικά είναι εξαιρετικής σημασίας. Η άνιση κατανομή του πλούτου, η επισφάλεια της δημοκρατίας, η ελευθερία, η επανάσταση των μέσων δικτύωσης, η ελευθερία της έκφρασης των πολιτών και των δημιουργών, ο φεμινισμός, οι έμφυλες και φυλετικές διακρίσεις, ο ρατσισμός κάθε είδους, η άνοδος του κινήματος με το σε παγκόσμιο επίπεδο, η τελευταία επιδημία και τα αποτελέσματά της είναι μερικά από τα ζητήματα που την απασχολούν τις τελευταίες δεκαετίες και στα κείμενά της θέτει ερωτήματα και δίνει τις προσωπικές της απαντήσεις.

Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε πέντε μέρη. Κάθε ένα από τα μέρη αυτά περιλαμβάνει κείμενα που γράφτηκαν ως απάντηση σε κάποιο ερέθισμα-γεγονός. Το πρώτο μέρος με τον τίτλο Τι θα γίνει μετά; εκκινεί το 2004 με τον απόηχο των επιθέσεων στους Δίδυμους Πύργους και τελειώνει το 2009. Κείμενα για την επιστημονική μυθιστορία, για συγγραφείς, για τη ζωή της με το γράψιμο, για τους υγροβιότοπους, με αναφορές στα βιβλία της, σε περιβαλλοντικές επιλογές, με παραδείγματα ακόμη και από την αρχαία Ελλάδα, όπως τον μύθο του Ερισύχθωνα που έκαψε ένα ιερό άλσος, το δέντρο της ζωής, κ.ά.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει κείμενα τα οποία η Άτγουντ έγραψε από το 2010 έως το 2013 και φέρει τον τίτλο Η τέχνη είναι η φύση μας. Στο πρώτο και εξαιρετικά σημαντικό κείμενο που τιτλοφορείται Ο συγγραφέας ως παράγοντας πολιτικής; Σοβαρά; η Άτγουντ μιλά για το γράψιμο και την ελευθερία της έκφρασης ανά τον κόσμο επισημαίνοντας ότι: «Αυτό δεν είναι σε καμιά περίπτωση δεδομένο, καθώς είναι η κατεξοχήν διαδικασία που οι κυβερνήσεις και πολλές άλλες ομάδες- θρησκευτικές, πολιτικές, λόμπι άσκησης πίεσης όλων των αποχρώσεων, οι πάντες- θα ήθελαν να εκμεταλλευτούν, να ελέγξουν, να λογοκρίνουν, να περικόψουν, να διαστρεβλώσουν για δικούς τους σκοπούς, να εξοβελίσουν ή να εξαλείψουν. Ο βαθμός στον οποίο μπορούν να υλοποιήσουν αυτή την επιθυμία είναι ο δείκτης που μας τοποθετεί στη νοητή ευθεία από τις φιλελεύθερες δημοκρατίες ως τις περικλειστές δικτατορίες».

Και συνεχίζει εξάιροντας τον ρόλο του **PEN International**—του μεγαλύτερου διεθνούς οργανισμού στον χώρο της προώθησης της λογοτεχνίας και της προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης, [επίσημο παράρτημα του οποίου είναι το PEN Greece στη χώρα μας](#)—του οποίου είναι ένθερμο μέλος, λέγοντας «η έκδοση αυτού του αναμνηστικού τεύχους του Index on Censorship αποτελεί αξιοσημείωτη περίπτωση- και σημαντική, γιατί συχνά το PEN International και το Index on Censorship υπήρξαν βασικοί μάρτυρες και καταγραφείς των απαλοιφών στα βιβλία, καθώς και άλλων πρακτικών που θίγουν την κοινή δραστηριότητα γραψίματος και ανάγνωσης: κατέγραψαν δολοφονίες δημοσιογράφων, κλεισίματα εφημερίδων και εκδοτικών οίκων, δίκες συγγραφέων. Κανείς από τους δύο οργανισμούς δεν κατέχει άλλη δύναμη πέρα από τη δύναμη του λόγου: αυτό που μερικές φορές καλείται «ηθική πειθώ».

Το επόμενο κείμενό της για τη Λογοτεχνία και περιβάλλον είναι ο λόγος που εκφώνησε στο συνέδριο του PEN στο Τόκιο το 2010 στον οποίο αναφέρει χαρακτηριστικά: «[...] προϋπόθεση της λογοτεχνίας είναι η διατήρηση ενός περιβάλλοντος σαν αυτό που έχουμε. Αν δεν μπορούμε να διατηρήσουμε ένα τέτοιο περιβάλλον, το τι γράφετε εσείς κι εγώ κι όλοι οι άλλοι δεν θα έχει καμιά σημασία, καθώς δεν θα έχει μείνει κανείς να διαβάσει» εκφράζοντας έτσι τη βαθιά της οικολογική ανησυχία. Σε άλλα κείμενα αναφέρεται στην Άλις Μανρό, στη Ντόρις Λέσινγκ, σε συγκεκριμένα έργα της και καταλήγει με το δοκίμιο Πώς να αλλάξουμε τον κόσμο; Επιχειρώντας να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες της στα προβλήματα του κόσμου που μοιάζει αδύνατον να αλλάξει.

Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει κείμενα που η Άτγουντ έγραψε από το 2014 έως και το 2016 και έχει τον τίτλο: Ποιος είναι το αφεντικό; Σταχυολογεί μεταξύ άλλων τα δοκίμιά της για τη μετάφραση, την ομορφιά, τον Κάφκα, τις σκέψεις της για την Ιστορία της Θεραπείας, τον Σαίξπηρ, τη Μελλοντική Βιβλιοθήκη, το πρότζεκτ στο οποίο έγινε η πρώτη συμμετέχουσα για να περάσει στο τέταρτο μέρος του βιβλίου με τον τίτλο Πόσο ολισθηρός είναι ο κατήφορος; στον οποίο περιλαμβάνονται κείμενά της, γραμμένα από το 2017 έως το 2019. Κείμενα πολιτικής φύσεως, φεμινιστικά, κείμενα για

τα ανθρώπινα δικαιώματα για το Όρυξ και Κρέικ, τον μελλοντικό κόσμο και πώς αυτός θα δομηθεί.

Στο πέμπτο μέρος βρίσκουμε τα κείμενα των ετών 2020-2021 με τις αγωνίες που δημιουργούν η καραντίνα, οι επιδημίες, οι σύγχρονοι κίνδυνοι της ανθρωπότητας αλλά και για τις Διαθήκες, κριτικές για βιβλία άλλων και για την Τριλογία της Θάλασσας της θαλάσσιας βιολόγου Ρέιτσελ Κάρσον.

Σε όλη αυτή τη μεγάλη συλλογή δοκιμιακών κειμένων της Μάργκαρετ Άτγουντ διαφαίνεται απολύτως η οξυδερκής σκέψη της, το λαγαρό της πνεύμα, η αγωνία της για το μέλλον και την παγκόσμια δυστοπία που ελλοχεύει, η διάτορη έγνοια της για τον άνθρωπο, η πνευματώδης και καίρια γραφή της, όλες εκείνες οι ιδιότητες που την κάνουν να διακρίνεται διεθνώς όλα αυτά τα χρόνια και να βρίσκεται στην κορυφή. Εξαιρετικά ταλαντούχα συγγραφέας και μια πολυσχιδής προσωπικότητα η Μάργκαρετ Άτγουντ. Έτσι τα κείμενά της συνδυάζουν την ευστροφία αλλά και την οξύτητα της κριτικής σκέψης. Κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου αλλά υποδεικνύουν την ελπίδα που ακόμα αχνοφαίνεται. Άλλωστε, «[...] το γράψιμο είναι από τη φύση του μια πράξη ελπίδας [...]». Άλλοτε με χιουμοριστικό τόνο, κυρίως με καταγγελτικό και πάντοτε με την ευγένεια και τη γοητεία της γραφής της Άτγουντ το βιβλίο αυτό αποτελεί μια πολύτιμη κιβωτό της σκέψης της καθώς μας φέρνει σε επαφή με μια από τις πιο επιφανείς και σημαντικές συγγραφείς του καιρού μας.

Τη μετάφραση αυτής της εξαιρετικής συλλογής μιας μεγάλης, ιδιαίτερα παραγωγικής συγγραφέα, διεθνούς βεληνεκούς υπογράφει με σιγουριά η Βάσια Τζανακάρη.